

LAPSIASIAVALTUUTETTU

Lapsiasiavaltuutetun toimintasuunnitelma vuodelle 2006

Lapsiasiavaltuutetun toimiston toimintasuunnitelma vuodelle 2006

Sisältö

1. Lapsiasiavaltuutetun linjaus työn painopisteistä vuonna 2006	3
2. Lapsiasiavaltuutetun perustehtävät	5
2.1 Lähtökohdat	5
2.2 Perustehtävät	5
3. Keskeiset hankkeet perustehtävien toteuttamiseksi	6
3.1 Uuden viranomaisen toiminnan aloittamiseen liittyvä tiedotus ja yhteistyörakenteiden luominen	6
3.2 Lasten ja nuorten elinolosuhteiden sekä lapsen edun ja oikeuksien toteutumisen seuranta ja arviointi	7
3.3 Lainsäädännön ja muun yhteiskunnallisen päätöksenteon seuranta ja siihen vaikuttaminen lapsinäkökulmasta	8
3.4 Yhteydenpito lapsiin ja nuoriin ja heiltä saadun tiedon välittäminen päätöksentekoon	9
3.5 Lapsia koskevan tiedon välittäminen lasten parissa työskenteleville, viranomaisille sekä muulle väestölle	10
3.6 Yhteistyön kehittäminen lapsipolitiikan toimijoiden välille	10
3.7 YK:n lasten oikeuksien sopimuksen toteutumisen edistäminen	10
3.8 Kansainvälinen toiminta	10
4. Tukipalvelut	11
5. Uudistuminen ja työkyky	11
6. Henkilöstöressurit ja talous	13
7. Julkaisut	13

LIITE I

Määräraha vuoden 2006 toimintamenoihin

I. Lapsiasiavaltuutetun linjauksen painopisteistä vuonna 2006

Lapsiasiavaltuutetun työn painopisteenä vuonna 2006 on seuraavan hallituksen ohjelmaan vaikuttaminen lapsinäkökulmasta. Tavoitteena on myös parantaa lasten hyvinvoinnin seurantaan valtionhallinnossa sekä lisätä alan tutkimusta. Esillä on myös lapset ja media-aihepiiriin liittyvä keskustelu ja vaikuttamistyö. Yhteydenpidolle lapsiin ja nuoriin luodaan kanavat. Lisäksi tiedotetaan uuden viranomaisen toiminnasta sekä luodaan tarvittavia yhteistyörakenteita kotimaisesti ja kansainvälisesti.

Lapsiasiavaltuutettu on päättäjien herättelijä, yhteiskuntapoliittinen vaikuttaja, lasten äänen vahvistin sekä lapsipolitiikan toimijoiden yhteistyön rakentaja. Lapsiasiavaltuutetun tehtävä on edistää lapsen edun ja oikeuksien toteutumista yhdessä muiden alan toimijoiden kanssa. Valtuutettu seuraa ja arvioi lasten ja nuorten elinolosuhteita sekä vaikuttaa aloitteellisesti yhteiskuntapolitiikkaan lapsinäkökulman vahvistamiseksi. Tehtäviin kuuluu myös lasten ja nuorten mielipiteiden välittäminen päätöksentekoon. Työn perustana on YK:n yleissopimus lapsen oikeuksista ja sen tunnetuksi tekeminen.

Lapsiasiavaltuutettu ei korvaa muiden viranomaisten toimintaa vaan täydentää niitä. Tavoitteena on verkottumista vahvistamalla parantaa lapsipolitiikan tehoa ja vahvistaa lapsen äänen kuulumista.

Lapsiasiavaltuutetun laissa määritellyt tehtävät ovat laajat. Niihin sisältyy yhteiskuntapoliittista strategista vaikuttamista sekä lapsia koskevan tiedon keruuta ja analysointia. Vuotuisessa toimintakertomuksessa raportoidaan valtioneuvostolle lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja lasten oikeuksien toteutumisesta. Toiminnan luonteen vuoksi viestintä ja tiedottaminen vaativat enemmän voimavaroja kuin tavanomaisessa viranomaistoiminnassa. Kansalaisyhteiskunnan odotukset heijastuvat lapsiasiavaltuutetun toimistoon tulevissa lukuisissa kansalaisten ja eri yhteistyötahojen yhteydenotoissa ja kyselyissä.

Lapsiasiavaltuutetun työ alkoi 1.9.2005 ilman, että uuden viranomaisen toiminnan kannalta keskeisiä perusrakenteita oli valmiina. Näitä luodaan vuoden 2006 aikana kun käyttöön otetaan lapsiasiavaltuutetun verkkopalvelu (www.lapsiasia.fi), visuaalinen ilme sekä asiakirjahallintajärjestelmä. Lisäksi perustetaan lapsiasiavaltuutetun työtä tukemaan lapsiasianeuvottelukunta.

Lakisääteisiin tehtäviin ja kansalaisyhteiskunnan odotuksiin nähden lapsiasiavaltuutetun toimiston nykyiset voimavarat ovat riittämättömät. Toimintavuoden aikana on selvitettävä, miten lapsiasiavaltuutettu yhteistyössä eri ministeriöiden, tutkimuslaitosten ja muiden alan asiantuntijaorganisaatioiden kanssa voi verkostoida käyttöönsä tarvittavaa asiantuntemusta ja henkilöresursseja. Jatkossakin on varauduttava ostamaan toimiston ulkopuolisina palveluina lapsiasiavaltuutetun toimiston tarvitsemia tiedotus- ja asiantuntijapalveluita. Tavoitteena on ylipäätään verkostoitua ja yhteistyörakenteita luova toimintatapa. Viitataan eduskunnan valtiovarainvaliokunnan (VaVM 45/2005 vp) mietintöön vuoden 2006 valtion talousarviosta.

Jyväskylässä 21.3.2006

Maria Kaisa Aula
Lapsiasiavaltuutettu

**Lapsiasiavaltuutettu edistää yhdessä
muiden toimijoiden kanssa lapsen hyvää elämää.**

Lapsiasiavaltuutetun työssä painottuvat seuraavat periaatteet:

- 1) Lapsen oikeudet ovat aikuisten velvollisuuksia. Aikuisen tehtävä on huolehtia lapsen tarvitsemasta suojelusta ja hoivasta sekä erityisesti siitä, että ongelmiin puututaan riittävän varhain ja ajoissa. Lasten asioissa välinpitämättömyys tänään tulee kalliiksi huomenna. Aikuisten velvollisuus on myös turvata lapsille osallistumisen ja vaikuttamisen sekä oman mielipiteen ilmaisun mahdollisuudet.
- 2) Lapsella on oikeus olla lapsi – riittävän pitkään ja rauhassa. YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa lapsia ovat alle 18-vuotiaat. Lapsuuden lyheneminen ja aikuisten maailman ongelmien ja uhkien tunkeutuminen lapsen maailman liian aikaisin ovat suomalaisen yhteiskunnan haasteita. Media eri muodoissaan, mainonta ja viihdeteollisuus ovat lasten kasvuympäristön vahvoja vaikuttajia. Lapsen kasvurauhan turvaaminen on sekä julkisen vallan, vanhempien ja muiden aikuisten että alan kaupallisten toimijoiden vastuulla.
- 3) Lasten hyvinvointi ratkaisee ikääntyvän Suomen elinvoiman. Lapset ovat tulevaisuuden Suomessa niukka voimavara, joista on huolehdittava jos mahdollista entistäkin paremmin. Mitä paremmin tämän päivän lapset voivat, sitä menestyksellisempi on Suomen tulevaisuus.

2. Lapsiasiavaltuutetun perustehtävät

2.1 Lähtökohdat

Lapsiasiavaltuutetun perustehtävät on linjattu laissa lapsiasiavaltuutetusta (1221/2004). Lain mukaan lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on lapsen edun, oikeuksien ja hyvinvoinnin edistäminen yleisellä yhteiskuntapolitiikan ja lainsäädännön tasolla sekä YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen toteutumisen edistäminen. Lapsiasiavaltuutettu toimii yhteistyössä muiden viranomaisten, asiantuntijoiden, järjestöjen ja muiden lapsipolitiikan toimijoiden kanssa.

Lapsiasiavaltuutetun työn perusta on YK:n lapsen oikeuksien sopimuksessa, jonka Suomen valtio ratifioi vuonna 1991 (SopS 59-60/1991). Valtuutetun taustaa ja tehtäviä on kuvattu perusteellisesti myös hallituksen eduskunnalle antaman esityksen perusteissa (HE 163/2004). Laissa määritelty tehtävä on perusteiltaan samanlainen kuin Norjan ja Ruotsin lapsiasiavaltuutetuilla.

Lapsiasiavaltuutetun tehtävää pohjusti sosiaali- ja terveysministeriön asettama Suomen lapsiasiain toimikunta (STM:n työryhmämuistioita 2004:7). Toimikunnan loppuraportti ”Lapsille Sopiva Suomi” (STM:n julkaisuja 2005:6) antaa erinomaiset peruslinjaukset myös lapsiasiavaltuutetun työlle.

Lapsiasiavaltuutettu toimii itsenäisenä viranomaisena sosiaali- ja terveysministeriön perhe- ja sosiaali-osaston yhteydessä.

Lapsiasiavaltuutettu voi tehtävänsä toteuttamiseksi antaa aloitteellisesti sekä pyynnöstä lausuntoja, suosituksia, ohjeita ja neuvoja yhteiskunnallisen päätöksenteon kehittämiseksi. Valtuutettu voi myös teettää tutkimuksia ja selvityksiä. Julkinen vaikuttaminen ja osallistuminen yhteiskunnalliseen keskusteluun kuuluu myös valtuutetun toimintamuotoihin. Vaikuttaminen voi suuntautua julkisen vallan ohella myös esimerkiksi elinkeinoelämään, työmarkkinajärjestöihin sekä joukkotiedotusvälineisiin.

Vuosittain lapsiasiavaltuutettu antaa toimintakertomuksen omasta toiminnastaan. Toimintakertomukseen tulee sisällyttää arvio lasten oikeuksien toteutumisesta, lasten hyvinvoinnin kehityksestä ja lainsäädännössä havaituista puutteista. Valtuutetun toimintasuunnitelmaan tulee sisältyä kunkin vuoden

tehtävien painopistealueet ja niiden liittyminen eri hallinnonalojen toimintaan.

Lapsiasiavaltuutettu ei anna ratkaisuja yksittäisen lapsen tai perheen tapauksiin eikä suorita jälkikäteistä yksittäistapauksellista lainvalvontaa.

Valtuutetun toimiston vakituiset henkilöstövoimavarat ovat 1.1.2006 lapsiasiavaltuutettu ja osasto-sihtööri sekä 1.4.2006 alkaen ylitarkastaja.

Toimisto sijaitsee Jyväskylässä virastotalossa nimeltään Wanha Lääni (Cygnaeuksenkatu 1 b).

2.2 Perustehtävät

Lapsiasiavaltuutetun perustehtävät voidaan yksityiskohtaisemmin eritellä seuraavasti:

- 1) Lasten ja nuorten elinolosuhteiden sekä lapsen edun ja oikeuksien toteutumisen seuranta ja arviointi
- 2) Lainsäädännön ja muun yhteiskunnallisen päätöksenteon seuranta ja siihen vaikuttaminen lapsinäkökulmasta
- 3) Yhteydenpito lapsiin ja nuoriin ja heiltä saadun tiedon välittäminen päätöksentekoon
- 4) Lapsia koskevan tiedon välittäminen lasten parissa työskenteleville, viranomaisille sekä muulle väestölle
- 5) Yhteistyön kehittäminen lapsipolitiikan toimijoiden välille
- 6) YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumisen edistäminen

Tämän lisäksi vuoden 2006 toimintaan sisältyy erityisiä hankkeita, jotka liittyvät uuden viranomaisen toiminnasta tiedottamiseen ja työn aloittamiseen.

3. Keskeiset hankkeet perustehtävien toteuttamiseksi

Lapsiasiavaltuutetun työn painopisteenä vuonna 2006 on seuraavan hallituksen ohjelmaan vaikuttaminen lapsinäkökulmasta. Tavoitteena on myös parantaa lasten hyvinvoinnin seurantaan valtionhallinnossa sekä lisätä alan tutkimusta. Esillä on myös lapset ja media- aihepiiriin liittyvä keskustelu ja vaikuttamistyö. Yhteydenpidolle lapsiin ja nuoriin luodaan kanavat. Lisäksi tiedotetaan uuden viranomaisen toiminnasta sekä luodaan tarvittavia yhteistyörakenteita kotimaisesti ja kansainvälisesti.

3.1 Uuden viranomaisen toiminnan aloittamiseen liittyvä tiedotus ja yhteistyörakenteiden luominen

Visuaalisen ilmeen sekä verkkopalvelun käyttöönotto

Vuoden alussa otetaan käyttöön lapsiasiavaltuutetun oma visuaalinen ilme. Tähän sisältyy toimiston oma logo sekä työssä tarvittavat asiakirjat (kirjelomake, käyntikortit, telekopiosaate, saatekortti, power point -kalvopohja, kirjekuoret). Työn toteuttaa Heikki Pälvä Workshop Oy:stä. Visuaalinen ilme on sovitettu sosiaali- ja terveysministeriön graafiseen ohjeeseen ja värikyseen. Logo kuvaa lapsia ryhmänä sekä lasten elämän moninaista kirjoa.

Lapsiasiavaltuutetun verkkopalvelu avataan internetissä (www.lapsiasia.fi) maaliskuussa. Verkkopalvelun sisällön toteuttaa Nuntius PR Advisers Oy. Ensimmäisen vaiheen verkkopalvelun erityisenä tavoitteena on opastaa yhteydenotoissa lapsiasiavaltuutetun toimistoon, tarjota tietoa ja uutisia lapsiasiavaltuutetun työstä sekä lapsen oikeuksiin ja lapsipolitiikkaan liittyvää keskeistä asiakirja-aineistoa.

Verkkopalvelun kehittämisen arvoina ovat avoimuus, käyttäjäystävällisyys, ihmisläheisyys ja luottamuksellisuus. Nettisivu on tärkeä väline lapsiasiavaltuutetun työssä, joka perustuu mielipidevaikuttamiseen ja tiedottamiseen. Lapsiasiavaltuutetun verkkopalvelussa sovelletaan myös tavanomaisesta viranomaisviestinnästä poikkeavaa ihmisläheisyyttä ja läpinäkyvyyttä.

Nettipalvelua kehitetään vuoden 2006 aikana käytössä olevien voimavarojen mukaan. Kehittämishankkeena on lapsille suunnattujen vuorovaikutteisten nettisivujen kehittäminen yhteistyössä Jyväskylän yliopiston Agora Game Labin kanssa.

Sekä visuaalisesta ilmeestä että verkkopalvelun avaamisesta tiedotetaan laajasti lapsiasiavaltuutetun sidosryhmille niin viranomaisille, järjestöille kuin muillekin lapsipolitiikan alan toimijoille.

Muu tiedottaminen

Lapsiasiavaltuutetulle suunnitellaan, toteutetaan ja julkaistaan lapsiasiavaltuutetun toimiston esite.

Vuoden aikana laaditaan lapsiasiavaltuutetun toimiston viestintästrategia. Strategia on tarpeen, koska tiedottaminen, yleiseen mielipiteeseen vaikuttaminen sekä osallistuminen julkiseen keskusteluun lasten oikeuksien edistämiseksi ovat keskeinen väline lapsiasiavaltuutetun työssä.

Viestintä ja tiedotusvälineiden seuranta korostuvat lapsiasiavaltuutetun työssä enemmän kuin tavanomaisessa viranomaistoiminnassa. Viestinnän haasteena on myös selkiyttää suurelle yleisölle lapsiasiavaltuutetun tehtäviä. Strategian laadinta tilataan ulkoisena palveluna.

Lapsiasiavaltuutetun vakinaisiin henkilöresursseihin ei sisälly vuonna 2006 tiedottajaa. Sosiaali- ja terveysministeriön viestintä palveli tilapäisesti lapsiasiavaltuutetun toimistoa vuoden 2005 loppuun asti. Vuoden 2006 aikana myös operationaalisia viestintäpalveluita (tiedotteiden laadinta, toimittajaver-

koston kartoitus, tiedotustilaisuudet, verkkopalvelun ylläpito) on ostettava ulkoisena palveluna.

Vuoden 2006 aikana on järjestettävä lapsiasiavaltuutetun toimiston tiedotusvälineiseuranta (lapsia koskevat asiat sekä lapsiasiavaltuutettua koskeva uutisointi). Tarkoituksena on ostaa palvelu ulkoa yhteistyössä Lastensuojelun Keskusliiton kanssa (LSKL). Yhteistyössä selvitetään myös mahdollisuuksia aineiston analysointiin. Ensimmäinen analyysi ”Lapset mediassa” -teemasta voisi sisältyä lapsiasiavaltuutetun vuosikertomukseen vuodelta 2006

Vuoden aikana solmitaan periaatteellinen yhteistyösopimus Lastensuojelun Keskusliiton kanssa. Sopimus käsittelee tiedotusvälineiseurannan lisäksi asiantuntijapalveluiden ostoa, LSKL:n tietopalvelun hyödyntämistä, yleistä tiedonvaihtoa, yhteistyötä lapsibarometrin kehittämisessä ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumisen edistämässä, Lapsen Maailma -lehden roolia lapsiasiavaltuutetun työstä tiedottamisessa.

Yhteistyöverkostojen luominen hallintoon, järjestöihin ja tutkimukseen

Vuonna 2006 jatketaan 2005 syksyllä aloitettua yhteyksien luomista eri ministeriöihin ja muuhun valtionhallintoon (virastot, tutkimuslaitokset, läänit) sekä alalla toimiviin järjestöihin ja tutkimukseen. Painopisteenä on yhteyksien luominen myös paikallis- ja aluehallintoon (suurimmat kaupungit, Kuntaliitto).

Samoin tärkeä yhteistyöviranomaisen ovat lääninhallitukset, jotka valvovat alueellaan sosiaalisten ja sivistyksellisten perusoikeuksien toteutumista. Tarkoituksena on jatkaa säännöllistä yhteydenpitoa läänien nuorisotyön, sivistysasioiden sekä sosiaali- ja terveysasioiden asiantuntijoiden kanssa.

Yhteistyötä ja tietojen vaihtoa eduskunnan oikeusasiamiehen toimiston kanssa jatketaan. Eduskunnan oikeusasiamies toimii lasten oikeuksien jälkikäteen lainvalvojana. Lapsiasiavaltuutetun työ on vaikuttamista ennakolta lainvalmisteluun ja päätöksentekoon. Samoin luodaan yhteistyösuhteet oikeuskanslerinvirastoon.

Yhteyksien luomisessa keskeistä on tiedottaminen uuden viranomaisen tehtävistä ja toiminnasta. Tässä tarkoituksessa lapsiasiavaltuutettu pitää voimavarojen mukaan myös alustuksia, luentoja ja puheenvuoroja eri yhteistyötahojen tilaisuuksissa.

3.2 Lasten ja nuorten elinolosuhteiden sekä lapsen edun ja oikeuksien toteutumisen seuranta ja arviointi

Valtuutetun tehtävänä on vuosikertomuksen yhteydessä raportoida valtioneuvostolle lasten ja nuorten elinolosuhteista, lapsen oikeuksien toteutumisesta sekä tarvittavista lainsäädännön muutoksista. Vuosikertomus tulee antaa valtioneuvostolle maaliskuun loppuun mennessä.

Kertomus vuoden 2005 syksyn toiminnasta valmistuu poikkeuksellisesti toukokuussa 2006.

Lasten elinolojen ja oikeuksien toteutumisen arviointia on mahdollista ensimmäisessä kertomuksessa tehdä vain rajallisesti. Tavoitteena on keskittyä ensimmäisessä kertomuksessa lasten elinoloja, hyvinvointia ja oikeuksien toteutumista koskevan tiedon, ja tutkimuksen tarpeen ja puutteiden arviointiin sekä tehdä ehdotuksia siihen liittyen. Lisäksi on tarkoitus esitellä YK:n lapsen oikeuksien komitean viime syyskuussa antamat kannanotot Suomen valtion määraaikaisraportissa.

Raportissa arvioidaan myös lapsiasiavaltuutetun toimistoon syksyn 2005 aikana tulleita kansalaisyhteydenottoja ja niiden perusteella ilmeneviä lainsäädännön muutostarpeita.

Vuoden 2005 syksyn aikana valtuutetun toimistoon tulleiden kansalaisyhteydenottojen käsittely ja vastaaminen jatkuu myös vuonna 2006. Lapsiasiavaltuutetun toimisto ei anna yksittäisistä asioista ratkaisuja, mutta pyrkii kuitenkin ohjaamaan asiakkaat oikealle viranomaiselle (erityisesti sosiaaliamiehet, lääninhallitukset). Lisäksi yhteydenotot voivat kokonaisuutena antaa aihetta aloitteisiin toimintatapojen tai lainsäädännön muuttamiseksi

Huomattava osa etenkin syksyn 2005 aikana tulleista yhteydenotoista liittyy lastensuojelutyöhön sekä huostaanotto- että huoltoriitatilanteisiin. Sosiaalihuoltoa koskevien kansalaispalautteiden käsittelystä tehdään toimeksiantosopimus Keski-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen kanssa. Osaamiskeskuksen tehtävänä on varmistaa yksittäistilanteissa asiakkaiden oikeuksien toteutuminen sekä tuottaa yhteydenotoista raportti lapsiasiavaltuutetun vuosikertomusta varten. Raportissa arvioidaan yhteydenottojen välittämää kuvaa lastensuojelutyön laadusta ja mahdollisista korjaustarpeista.

Vuoden aikana jatketaan vuonna 2005 aloitettua selvitystä siitä, millaista tietoa tällä hetkellä hallinnossa kerätään lasten ja nuorten elinoloista. Kartoituksella selvitetään lasten hyvinvointia ja elinoloja kuvaavan tiedon kattavuutta sekä puutteita ja kehittämistarpeita kaikilta hallinnonaloilta. Selvitys tehdään yhteistyössä Lastensuojelun Keskusliiton kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriön sisällä selvitetään erikseen lasten hyvinvointia ja elinoloja koskevia tiedontarpeita yhteistyössä lapsiasiavaltuutetun toimiston kanssa ottaen huomioon erityisesti Tieto 2005 –strategian suositukset. Stakesin, Kansanterveyslaitoksen sekä Tilastokeskuksen kanssa ryhdytään yhteistyöhön vuoden 2006 vuosikertomuksen laatimiseksi siihen liittyvän lasten ja nuorten elinolojen arvioinnin osalta. Yhteistyössä selvitetään myös mahdollisuudet tuottaa ”Lasten elinolojen vuosikirja”-tyyppistä julkaisua.

Jyväskylän yliopiston professori **Leena Alasen** johdolla tehdään lapsitutkimuksen näkökulmasta arvio lasten hyvinvointia ja elinoloja koskevan tiedon tarpeista. Tähän työhön on varattu lapsiasiavaltuutetun toimistolle yksi korkeakouluharjoittelija (3 kk) alkuvuodesta 2006. Selvitys valmistuu syksyllä 2006.

Yhteistyössä Lastensuojelun Keskusliiton kanssa selvitetään mahdollisuudet toteuttaa lapsibarometri, jolla luodattaisiin lasten kanssa työskentelevien näkemyksiä ja arvioita lasten hyvinvoinnista ja oikeuksien toteutumisesta. Barometri toteutettaisiin vuosittain ja tulokset sisällytettäisiin lapsiasiavaltuutetun vuosikertomukseen ensimmäistä kertaa vuonna 2007.

Opetusministeriön nuoriso-osaston kanssa selvitetään mahdollisuudet laajentaa nuorten elinolojen indikaattoreita sekä nuorten asenteita selvittävää nuorisobarometriä myös alle 15-vuotiaisiin lapsiin.

Lasten ja nuorten elinolojen ja hyvinvoinnin seurantaan, lapsen oikeuksien toteutumisen seurantaan sekä lapsiasiavaltuutetulta pyydettyjen alustusten ja luentojen tekemiseen liittyvään tiedonhankintaan on tarpeen tilata pienimuotoisia selvityksiä. Tavoitteena on koota erityisesti Jyväskylän yliopiston piirissä olevaa asiantuntemusta lapsiasiavaltuutetun työn tueksi. Yhteistyökumppanina on erityisesti Jyväskylän yliopiston perhetutkimuskeskus.

Lapsiasiavaltuutettu seuraa ja tukee Keski-Suomessa vireillä olevaa maakunnallista lasten ja nuorten hyvinvoinnin osaamiskeskus -hanketta.

3.3 Lainsäädännön ja muun yhteiskunnallisen päätöksenteon seuranta ja siihen vaikuttaminen lapsinäkökulmasta

Vaikuttaminen päätöksentekoon lapsinäkökulmasta

Vuonna 2006 jatketaan perehtymistä eri hallinnonalojen vaalikauden loppuosan strategioihin, toiminta- ja taloussuunnitelmiin, hankkeisiin sekä lainsäädäntöohjelmiin. Tavoitteena on koota tietämystä siitä, millaisia lainsäädäntö- ja muita hankkeita lasten asemaan ja oikeuksiin liittyvistä asioista on vireillä sekä arvioida sitä, miten lapsinäkökulma on erilaisissa strategioissa ja suunnitelmissa otettu huomioon.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto antaa ministeriöille lausuntoja harkintansa ja työmahdollisuuksiensa mukaan vireillä olevista lainsäädäntö- ym. hankkeista. Vuoden 2006 aikana on edelleen varmistettava, että eri ministeriöt ovat sisällyttäneet lapsiasiavaltuutetun toimiston lausunnonantajatahoihinsa.

Vaikuttamistyöstä voi mainita alkuvuoden 2006 osalta erityisesti seuraavat aihealueet:

- lasten hyvinvoinnin ja elinolojen seurantaan koskevan tiedonhankinnan ja tietämyksen parantaminen sekä kokonaisvaltaisen, koordinoitun strategian luominen valtionhallinnossa
- sosiaali- ja terveysministeriön sisäiseen strategiatyöhön vaikuttaminen lapsinäkökulman vahvistamiseksi
- seurataan kunta- ja palvelurakennetyöryhmälle tehtyä aloitetta kuntauudistuksen lapsivaikutusten arvioinnista
- alkoholipolitiikkaa koskevaan päätöksentekoon vaikuttaminen alkoholinkäytön lapsille ja nuorille aiheuttamien haittojen vähentämiseksi
- lapset ja media – lastensuojelullinen näkökulma mediasisältöihin sekä lapset mediassa aihepiiriin liittyvä vaikuttaminen
- vuosien 2007–2011 valtiontalouden kehysneuvotteluiden ja vuoden 2007 talousarviovalmistelun seuranta
- lastensuojelulain kokonaisuudistuksen sekä lastensuojelun kehittämisohjelman seuranta
- eduskunnalle keväällä 2006 annettavan koulutuspoliittisen selonteon sekä oppilashuoltolainsäädännön uudistamisen seuranta erityisesti kouluhyvinvoinnin näkökulmasta
- lisäksi Suomen Lastenlääkäriyhdistyksen kanssa aloitetaan yhteistyö lasten sairaalahoitoa koskevien kansallisten laatukriteereiden laatimiseksi

Lapset ja media

Lapset ja media -teemaan liittyen järjestetään kesäkuussa seminaari Lapset ja journalismi -teemasta yhteistyössä Pelastakaa Lapset ry:n kanssa. Aiheena on lastensuojelullinen näkökulma journalismiin (esim. iltapäivälehtien lööpeistä käyty keskustelu) sekä lapsen oikeudet mediauutisoinnissa (esim. lapsen oikeus yksityisyyteen). Seminaarin tarkoitus on vaikuttaa media-alan toimijoihin lapsinäkökulman vahvistamiseksi.

Vuoden 2006 alussa toteutetaan pienimuotoinen selvitys, jossa kartoitetaan erityisesti lasten vanhempien näkemyksiä iltapäivälehtien lööppien mahdollisesti aiheuttamista peloista. Asiasta on tullut runsaasti yhteydenottoja lapsiasiavaltuutetun toimistoon. Selvitys toteutetaan yhteistyössä Suomen Vanhempainliiton kanssa.

Lapsiasiavaltuutettu osallistuu myös EU:n tv-direktiivin uudistamiseen liittyvän kansallisen kannanmuodostuksen tueksi perustettuun liikenne- ja viestintäministeriön työryhmään. Asiantuntijayhteistyötä tehdään myös Valtion elokuvatarkastamon kanssa.

Vaikuttaminen seuraavan hallituksen ohjelmaan

Erityisenä painopisteenä vuoden 2006 vaikuttamistyössä on vuoden 2007 eduskuntavaaleja edeltävään keskusteluun ja uuden hallituksen ohjelman valmisteluun vaikuttaminen lapsinäkökulmasta. Lapsiasiavaltuutetun toimisto seuraa eri ministeriöiden tekemää strategia – ja pohjatyötä tähän liittyen.

Hallitusohjelmavaikuttamisessa tavoitteena on tehdä yhteistyötä opetusministeriön yhteydessä toimivan nuorisoasiain neuvottelukunnan, Allianssi ry:n, Lastensuojelun Keskusliiton, Nuori Suomi ry:n, Lasten terveysfoorumin sekä Kirkkohallituksen kanssa. Tavoitteena on koota ”Lasten hallitusohjelma”, jossa esiteltäisiin puolueille, kansanedustajaehdokkaille ja viranomaisille tärkeimmät yhteiset tavoitteet lasten elinolojen ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Työhön kerätään tietoa myös suoraan lapsilta vuoden 2006 aikana kehitettävien kanavien kautta. Myös sosiaali- ja terveysministeriön Perhe-hankkeen verkostoja voidaan käyttää hyväksi mielipiteiden keräämisessä.

Työn perustana korostetaan sitä, että ikärakenteen vanhetessa lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja oikeuksien turvaaminen on kansakunnan elinvoiman ja kilpailukyvyn kannalta entistäkin tärkeämpää. Aihees-

ta järjestetään eri yhteistyötahojen kanssa työseminaari syksyllä 2006.

Lapsiasiavaltuutetun toimisto järjestää yhdessä Itsenäisyyden juhluvuoden lastenrahaston kanssa 14.3 korkean tason vaikuttajaseminaarin teemana ”Lapsuus – kannattavaa sijoitustoimintaa”. Seminaarissa esitellään kansainvälistä keskustelua ns. Social Investment State -hyvinvointiajattelusta. Lisäksi seminaarissa haastetaan suomalaisia elinkeinoelämän, julkisen vallan, puolueiden, kirkon, kansalaisjärjestöjen ja tutkimuksen vaikuttajia keskusteluun lasten hyvinvoinnista.

Vuoden 2006 loppuvuoden aikana pyritään käynnistämään tutkimus- tai selvitystyötä päätösten lapsivaikutusten arvioinnin kehittämiseksi.

3.4 Yhteydenpito lapsiin ja nuoriin sekä heiltä saadun tiedon välittäminen päätöksentekoon

Vuoden 2006 aikana luodaan kanavia yhteyksien pitämiseksi lapsiin ja nuoriin. Tarkoituksena on hyödyntää jo olemassa olevia lasten ja nuorten erilaisia vaikuttajaryhmiä. Erityisesti pyritään yhteistyöhön ja pilottihankkeisiin Lasten parlamentti ry:n kanssa. Lapsiasiavaltuutettu osallistuu Jyväskylän Lasten Parlamentti -hankkeen ohjausryhmään. Lisäksi selvitetään opetusministeriön osallistuva ja yhteisöllinen koulu -hankkeen laajemmat yhteistyömahdollisuudet. Selvitetään pohjoismaisten lapsiasiavaltuutettujen käyttämiä työmuotoja.

Alkuvuoden aikana kartoitetaan myös lasten osallistumiseen liittyvää suomalaista tutkimusta sekä asiantuntijaverkostoja Jyväskylän yliopiston piiristä. Opetusministeriön nuoriso-osasto selvittää uuden nuorisolain voimaantuloon liittyen tähänastisten lasten ja nuorten osallistumishankkeiden tuloksia. Tehdään yhteistyötä opetusministeriön nuoriso-osaston kanssa uudesta nuorisolaista tiedottamisesta. Nuorisolaki edellyttää että lapsia ja nuoria kuullaan heitä koskevassa päätöksenteossa.

Vuoden loppupuolella pyritään kokoamaan laajemmin lasten ja nuorten mielipiteitä liittyen erityisesti "Lasten hallitusohjelma" -hankkeeseen.

Selvitetään myös laajemmat yhteistyömahdollisuudet sosiaali- ja terveystieteiden rahoittamien Perhe-hankkeen paikallisten yhteistyöryhmien kanssa.

Jyväskylän yliopiston Agora Game Labin kanssa tehdään yhteistyöhanke lapsille ja nuorille suunnattujen interaktiivisen nettisivuston kehittämiseksi. Tavoitteena olisi sekä lapsen oikeuksista tiedottaminen että lasten ja nuorten osallistumista ja vaikuttamista tukevan pelinomaisen toimintaympäristön kehittäminen. Hankkeen toteuttamiseen tarvitaan voimavaroja ulkopuolisten palveluiden ostoon.

3.5 Lapsia koskevan tiedon välittäminen lasten parissa työskenteleville, viranomaisille sekä muulle väestölle

Tiedonvälittämisessä korostuu yleinen tiedotus ja julkiseen keskusteluun osallistuminen. Lapsiasiavaltuutettu osallistuu lasten parissa työskentelevien ammattiryhmien (esimerkiksi lastenlääkärit, lastentarhanopettajat, nuorisotyöntekijät) tilaisuuksiin ja pyrkii lisäämään heidän tuntemustaan lasten oikeuksista.

3.6 Yhteistyön kehittämisen lapsipolitiikan toimijoiden välillä

Lapsiasiavaltuutetun perustaminen

Lapsiasiavaltuutettua koskevan lain 4 §:n mukaan lasten aseman ja oikeuksien sekä niitä koskevan viranomaisten yhteistyön edistämistä varten lapsiasiavaltuutetun apuna toimii neuvottelukunta. Neuvottelukunnan asettaa lapsiasiavaltuutetun ehdotuksesta valtioneuvosto. Neuvottelukunta asetetaan enintään viideksi vuodeksi kerrallaan.

Alkuvuoden 2006 aikana lapsiasiavaltuutettu tekee valtioneuvostolle esityksen lapsiasiavaltuutetun perustamisesta ja sen jäsenistä. Jäsenet kootaan syksyn 2005 ja alkuvuoden 2006 aikana tehdyn selvitystyön pohjalta tärkeimmistä ministeriöistä, paikallis- ja aluehallinnosta, keskeisistä järjestöistä, kirkon sekä lapsitutkimuksen piiristä. Toimikunnalle nimitetään tuntipalkkainen sivutoiminen sihteeri.

Neuvottelukunnassa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja enintään 14 muuta jäsentä, joista kullakin on henkilökohtainen varajäsen. Puheenjohtajana toimii lapsiasiavaltuutettu. Jäseniksi on tarkoitus hakea henkilöitä, joiden on mahdollista sitoutua tavanomaista neuvottelukuntatoimintaa tiiviimmin tukemaan lapsiasiavaltuutetun työtä ja toimimaan valtutetun kumppaneina.

Neuvottelukunta tarjoaa konkreettisen foorumin lapsipolitiikan koordinaatioon sekä hallinnon sisällä että suhteissa järjestöihin ja muihin tahoihin. Lapsuuden tutkimuksen ja päätöksenteon välisten yhteyksien rakentaminen on tärkeää. Asetuksessa määritellyissä tehtävissä korostuu neuvottelukunnan rooli kansainvälisen yhteistyön edistämiseksi sekä kansainvälisen kehityksen arvioinnissa. Neuvottelukunta voisi tätä kautta myös osallistua YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen seurantaan.

Yhteistyö ITLA:n ja Lastensuojelun Keskusliiton kanssa

Lapsiasiavaltuutetun sekä Itsenäisyyden juhluvuoden lastenrahaston (ITLA) syksyllä 2005 tekemän yhteistyösopimuksen pohjalta edistetään suomalaisen lapsitutkimuksen verkostoitumista. Tavoitteena on ensimmäisen lapsitutkimuksen vuosikirjan kokoaminen loppuvuoden 2006 aikana.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston ja Lastensuojelun Keskusliiton välillä solmitaan yhteistyösopimus. Sopimus koskee alustavan linjauksen mukaan keskinäistä tiedonvaihtoa ja säännöllistä yhteydenpitoa, tietopalvelun ja kirjaston hyödyntämistä, lapsibarometrin toteuttamista, YK:n lasten oikeuksien sopimuksen toteutumisen edistämistä sekä lapsiuutisia koskevan mediaseurannan järjestämistä.

3.7 YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumisen edistäminen

YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumisen edistämässä keskeinen haaste on sopimuksen ja sen seurantaprosessin tunnettuus. Sopimuksesta ja sen seurannasta tiedotetaan liian vähän. Siitä ei käydä julkista keskustelua. Se ei ole kattavasti lasten asioita käsittelevien ammattilaisten saati sitten suuren yleisön tai lasten tiedossa.

”Lapsille sopiva Suomi” -toimikunta esitti YK:n yleiskokouksen lasten erityisistunnon edellyttämässä Suomen kansallisessa toimintasuunnitelmassa (STM julkaisuja 2005:5), että lapsiasiavaltuutetun tulee laatia ehdotus valtioneuvostolle lapsen oikeuksien yleis-sopimuksen valtakunnalliseksi viestintästrategiaksi. Vuoden 2006 loppuvuoden aikana käynnistetään strategian laadinta, mikäli siihen saadaan tarvittavat voimavarat. Strategian laadinta on ostettava ulkoisena palveluna. Selvitetään ihmisoikeussopimusten tiedottamisesta vastaavan ulkoministeriön mahdollisuuksia osallistua viestintästrategian laatimiseen.

Yhteistyössä Lastensuojelun Keskusliiton ja Unicefin kanssa järjestetään 14.2.2006 seminaari, jossa esitellään Geneven YK:n lasten oikeuksien komitean uusimpia kannanottoja Suomen valtion määräaikaisraportista. Seminaarin perusteella lähetetään yhteiset kommentit YK:n lapsen oikeuksien komitealle.

Geneven komitean kannanotot Suomen valtion määräaikaisraportista sisällytetään lapsiasiavaltuutetun vuosikertomukseen maaliskuussa 2006. Vaikuttamistyössä pyritään siihen, että Geneven komitean kannanotoista järjestettäisiin keskustelutilaisuus eduskunnassa ja että kannanottoja käsiteltäisiin myös valtioneuvostotasolla, esimerkiksi hallituksen iltakoulussa.

3.8 Kansainvälinen toiminta

Vuoden 2006 aikana tutustutaan sekä Ruotsin että Norjan lapsiasiavaltuutettujen toimintaan. Osallistutaan pohjoismaisten lapsiasiavaltuutettujen yhteistyökokouksiin (Ruotsi, Norja, Tanska, Islanti, Suomi).

Vuoden 2006 aikana haetaan Euroopan lapsiasiavaltuutettujen verkoston eli ENOC:n jäsenyyttä. Osallistutaan ENOC:n vuosikokoukseen.

4. Tukipalvelut

Lapsiasiavaltuutetun toimisto toimii omana tulosityksikkönä Jyväskylässä sosiaali- ja terveysministeriön perhe- ja sosiaaliosaston yhteydessä. Tämän vuoksi johdon voimavaroja tarvitaan yleis- ja taloushallintoon sekä toiminnan ja talouden suunnitteluun. Sijainnintakia monia tukipalveluita on tuotettava itse. Tämä näkyy myös osastosihteerin laajassa toimenkuvassa.

Vuoden 2006 tärkeimpänä hankkeena on lapsiasiavaltuutetun toimiston oman asiakirjanhallintajärjestelmän käyttöönotto sekä arkistonmuodostussuunnitelman laadinta. Lapsiasiavaltuutetun toimiston tarpeisiin valmistuu oma sovellettu Doktor-järjestelmä. Asiasta järjestetään koulutusta. Vuoden 2006 alussa selvitetään myös lapsiasiavaltuutetun toimintaa käsittelevien lehtileikkeiden arkistointikäytännöt.

Vuoden 2005 aikana lähetettyjä ja tulleita asiakirjoja ei ole järjestelmän puuttuessa voitu diaarioida ja kirjata asiakirjahallintajärjestelmään. Diaarin ajantasaistamiseen tarvitaan määräaikaista toimistosihteerityövoimaa lapsiasiavaltuutetun toimistoon (1–2 kk)

Kirjasto- ja tietopalvelutoiminnoissa lapsiasiavaltuutetun toimistoa palvelee sosiaali- ja terveysministeriön kirjasto- tietopalvelu. Lisäksi palveluja hankitaan Lastensuojelun Keskusliiton kirjastolta.

Vuoden aikana aloitetaan lapsiasiavaltuutetun toimiston toimintatapoja ja -periaatteita kuvaavan työjärjestyksen laadinta.

Sosiaali- ja terveysministeriö tarjoaa lapsiasiavaltuutetun toimistolle seuraavat tukipalvelut:

- henkilöstö- ja yleishallinto
- taloushallinto
- atk-palvelut ja atk-tuki

Lapsiasiavaltuutetun toimiston osastosihteerin tehtäviin kuuluvat seuraavat tukitoiminnot:

- lapsiasiavaltuutetun sekä ylitarkastajan sihteerinä toimiminen
- matka-asioiden hoitaminen sekä matkalaskujen laadinta
- henkilöstöasioiden sihteeritehtävät
- laskujen tarkistamisesta ja hyväksymisestä huolehtiminen
- tiedonhakutehtävät
- asiakirjojen diaariointi
- www-sivujen päivittäminen ja tiedotteiden välittäminen tiedotusvälineille yhteistyössä ulkoisena palveluna ostettavan tiedottajan kanssa
- virastomestarin tehtävät
- toiminta LAPS-toimiston turvallisuusvastuuhenkilönä
- lapsiasianeuvottelukunnan tekniset sihteeritehtävät

5. Uudistuminen ja työkyky

Työhyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta lapsiasiavaltuutetun toimiston suurena haasteena on henkilöstövoimavarojen sekä lakisääteisten tehtävien välinen epäsuhde. Lisäksi lapsiasiavaltuutetun työhön kohdistuu suuria odotuksia kansalaisyhteiskunnasta. Sähköpostitse, puhelimitse ja kirjeitse tulevien yhteydenottojen määrä on suuri. Asiakaspalvelussa toimistohenkilökunta ottaa vastaan vaativia yhteydenottoja. Uuden viranomaisen perustaminen edellyttää lisäksi hallinnollista ja suunnittelutyötä sekä tiedottamista.

Tässä tilanteessa henkilökunnan jaksamiseen ja uupumisen ennalta ehkäisyyn on kiinnitettävä erityistä huomiota. Asia ei kuitenkaan perusteiltaan korjannu ennen kuin lapsiasiavaltuutetun toimiston henkilövoimavarat ovat lakisääteisten tehtävien edellyttämällä tasolla.

Pienen toimiston työntekijöiltä tarvitaan laaja-alaista ja monipuolista osaamista. Vuoden 2006 aikana tehdään osaamiskartoitus ja koulutussuunnitelma. Tuetaan työviihtyvyyttä myös yhteisillä virkistyspäivillä. Voimavaroja on varattava myös uusien työntekijöiden työhön perehdyttämiseen.

6. Henkilöstöresurssit ja talous

Lapsiasiavaltuutetun toimistossa työskentelevät vakinaisesti lapsiasiavaltuutettu **Maria Kaisa Aula** sekä osastosihteeri **Pirkko-Liisa Rautio**. Lapsiasiavaltuutettu on osittaisella hoitovapaalla eli tekee nelipäiväistä työviikkoa. 1.4.2006 aloitti työn ylitarkastaja **Johanna Aalto**.

Ylitarkastajan toimenkuva painottuu lainsäädännön ja muun päätöksenteon seurantaan, lausuntojen ja aloitteiden taustoittamiseen, asiakaspalveluun sekä yleiseen lapsiasiavaltuutetun työn tukemiseen. Toimenkuva myös täsmentyy työn kuluessa. Vuoden 2006 aikana työllistetään kaksi korkeakouluharjoittelijaa sekä 1–2 työelämävalmennettavaa.

Lapsiasiavaltuutetun toimiston määrärahat vuodelle 2006 ovat liitteessä 1. Määrärahat sisältyvät sosiaali- ja terveysministeriön ja erityisesti sen perhe- ja sosiaaliosaston määrärahoihin.

Lapsiasiavaltuutettua koskevan lain valmistelussa lähdettiin siitä, että lapsiasiavaltuutetun käyttöön verkostoitaisiin myös eri ministeriöiden, tutkimuslaitosten ja asiantuntijaorganisaatioiden voimavaroja. Tähän on viitattu myös eduskunnan valtiovarainvaliokunnan antamassa mietinnössä valtion vuoden 2006 talousarviosta. Vuoden aikana on selvitettävä muiden ministeriöiden kuin sosiaali- ja terveysministeriön mahdollisuudet ja käytännöt osallistua lapsiasiavaltuutetun työssä tarvittavien voimavarojen turvaamiseen.

Toimintasuunnitelman sisältämät henkilöstötarpeet:

- määräaikainen toimistosihteeri vuoden 2005 kirjeenvaihdon ja asiakirjojen sisällyttämiseksi diaariin
- määräaikainen suunnittelija: lapset ja media -teemaan liittyvä selvitys sekä asiakaspalvelun tukitehtävät

Ulkoiset palveluiden ostot:

- operationaalinen tiedotustoiminta
- lapsiasiavaltuutetun viestintästrategian laadinta
- lastensuojelutyötä koskevien kansalaispalautteiden käsittely ja arviointi (KOSKE)
- yhteistyösopimus Lastensuojelun Keskusliiton kanssa
 - lapsia ja lapsiasiavaltuutettua koskeva tiedotusväline-seuranta
 - mahdollisesti lapsibarometrin suunnittelu ja toteutus
 - lasten elinoloja ja hyvinvointia sekä lapsen oikeuksia koskevien tiedontarpeiden selvitystyö
- lapsiasianeuvottelukunnan sihteerin tehtävät tuntipalkkaisena
- pienimuotoiset asiantuntijaselvitykset
- YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen valtioneuvostotason viestintästrategian laadinta
- lapsille suunnatun vuorovaikutteisen verkkopalvelun kehittäminen

7. Julkaisut

Lapsiasiavaltuutetun toimisto tuottaa vuoden 2006 aikana seuraavat julkaisut:

- lapsiasiavaltuutetun toimintasuunnitelma (nettijulkaisu)
- lapsiasiavaltuutetun toimintakertomus
- esite
- mahdollisesti lasten elinolojen tutkimustarpeiden erilliselvitys

Määräraha vuoden 2006 toimintamenoihin

Perhe- ja sosiaaliosasto osoittaa kuluvan vuoden toimintamenoihin momentilta 33.01.21 saamistaan määrärahoista lapsiasiavaltuutetun toimiston käyttöön 285 000 euroa liitteenä olevan taulukon mukaisesti vuoden 2006 toiminnasta aiheutuvien menojen maksamista varten. Määrärahan nittävyys turvaamiseksi on tarpeen, että lapsiasiavaltuutetun toimiston käyttöön osoitettua kokonaismäärärahaa (p1. palkat + henkilöstösivukulut, joiden riittävyys on TAO:n vastuulla) ei ylitetä.

Määrärahojen käytöstä laaditaan seurantaselvitys pääsääntöisesti joka, toinen kuukausi, ensimmäinen maaliskuussa 2006 Tarvittaessa määrärahan jakopäätöstä tarkistetaan vuodeikana

Aino-Inkeri Hansson
osastopäällikkö, ylijohdaja

Ritva Cantell
finanssi sihteeri

**MÄÄRÄRAHA LAPSIASIAVALTIJUTETUN TOIMISTON
VUODEN 2006 TOIMINTAAN**

	LAPS VA 417
PALKAT + HENKILÖSTÖSIVUKULUT	185 000
MUUT TOIMINTAMENOT	100 000
Palkkiot + henkilöstösivukulut	3 000
Käyttöomaisuus	0
- ostetut atk-ohjelmistot	
- koneet ja laitteet	
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	1 000
- koneet ja kalusteet (alle 1 000 €)	
- kirjat, lehdet ja muut painotuotteet	
- muut tarvikkeet ja tavarat	
Vuokrat	2 000
Korjaus- ja kunnossapitopalvelut	0
- atk-laitteet	
- kopiokoneet (kopiokulut)	
Toimistopalvelut	11 000
- painatuspalvelut	5 000
- postipalvelut	1 000
- matkapuhelimien käyttö	4 000
- muut toimistopalvelut	1 000
Henkilöstöpalvelut	2 000
- koulutuspalvelut	2 000
- virkistyspalvelut	0
Muut palvelut	53 000
- ravitsemis- ja ravintolapalvelut	3 000
- muut ulkopuoliset palvelut	50 000
Matkakulut	28 000
- kotimaan matkat	20 000
- ulkomaan matkat	4 000
- taksikorttien käyttö	4 000
Muut menot	0
TOIMINTAMENOT YHTEENSÄ	285 000